

Jaarverslag 2025

Koersvast, met nieuwe vragen

In 2025 hebben we met inbreng van velen onze Meerjarenvisie 2026-2035 tot stand gebracht. Het resultaat is een visie die koersvast is, maar ook meebeweegt. Ons doel blijft hetzelfde, namelijk natuur en erfgoed in Gelderland behouden en waar nodig herstellen. Dat is niet alleen een kwestie van herstellen in de oude staat, maar ook onze landgoederen naar de toekomst brengen. Daarbij zijn de vragen van nu niet dezelfde als tien, twintig jaar geleden.

Eén zo'n vraag is hoe om te gaan met de gevolgen van klimaatverandering. De toegenomen periodes van extreme neerslag en langdurige droogte dwingen om maatregelen te nemen en landschappen anders in te richten. Ook hebben we sinds corona te maken met een grotere recreatiedruk. Mensen gingen vaker de natuur in en daarna werd dat structureel. Het is ongelooflijk positief dat zoveel mensen onze gebieden willen bezoeken en benutten en dat onze maatschappelijke betekenis wellicht nog groter is dan we beseffen. Tegelijkertijd heeft de toegenomen drukte op steeds meer plekken een negatief effect op het landschap.

In de Meerjarenvisie hebben we aangegeven dat we beide doelen nastreven: natuur en erfgoed beschermen én onze maatschappelijke betekenis vergroten. Dat doen we onder meer door recreatie op een verantwoorde manier te faciliteren, in nauwe samenwerking met natuur- en erfgoedbeheerders, lokale overheden en andere partijen in Gelderland.

Op landgoed Staverden is deze aanpak al zichtbaar. Daar voeren we een langlopend masterplan uit dat erop gericht is natuur te herstellen en bezoekers van het landgoed op een goede manier te blijven ontvangen. Onderdeel daarvan is de restauratie van kasteel Staverden die we eind 2025 hebben afgerond.

Een ander voorbeeld is ons project op landgoed Hoevelaken. De kern van dit landgoed heeft een aantal unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden. Maar gelegen tussen drukke woonkernen en snelwegen zijn die geleidelijk in de knel geraakt. In samenwerking met de gemeente Nijkerk kiezen we ervoor het landgoed uit te breiden en zo de oude kern te ontlasten.

Voor het project Hoevelaken deden we in 2025 ook een beroep op onze achterban en dat was niet tevergeefs. Zoals een actie om nieuwe leefgebieden voor vlinders aan te leggen eveneens op veel respons mocht rekenen. Het is duidelijk dat we ons mooie werk alleen kunnen doen met hulp van al die duizenden donateurs. Voor uw blijvende steun spreek ik hier nogmaals mijn oprechte dank en waardering uit.

Michel van Maarseveen
Directeur-bestuurder
Geldersch Landschap & Kasteelen

**"Onze landgoederen
naar de toekomst
brengen"**

Natuur en landschap

Bijzondere waarnemingen

Gladde slang

De gladde slang leeft vooral in heideterreinen op de Veluwe. Bijzonder is dat er afgelopen jaar ook een exemplaar werd gezien op Warnsborn, een terrein waar hij niet bekend was. Een paar jaar geleden is ook al een slang aangetroffen op Heikamp, wat doet vermoeden dat dat deze kwetsbare soort een wat groter verspreidingsgebied boven Arnhem heeft dan gedacht.

Draadgentiaan

Een van de allerkleinste bloempjes is de bedreigde draadgentiaan. Hoewel hij knalgeel is, moet je op je knieën om hem te vinden. In het Vossenbroek zagen we hem afgelopen jaar voor het eerst, naast een groot aantal andere Rode Lijstsoorten. Vossenbroek is zo'n vijftien jaar na aanleg een van onze meest soortenrijke terreinen.

Grote gele kwikstaart

De grote gele kwikstaart leeft en broedt bij snelstromende beekjes in het uiterste oosten van ons land en in Zuid-Limburg. Afgelopen jaar zagen we hem ook op Rosendaal, dankzij de aanwezige sprengen. Hij eet er allerlei kleine beestjes die in en rond het water voorkomen.

Dubbeldoornwespbij

Deze zeldzame bij werd de laatste jaren alleen in Midden- en Zuid-Limburg waargenomen, maar vorig jaar zagen we hem ook in de droge heide op de Vijverberg bij Arnhem. Dubbeldoornwespbijen leggen hun eitjes in nesten van paardenbloembijen. De larven doden de larven van de gastvrouw en eten het aanwezige voedsel.

Nieuwe stuwen in De Regulieren

De natte graslanden, grienden en eendenkooien van De Regulieren zijn van oudsher een ideale omgeving voor veel planten en dieren. Doordat er water wegvloede naar omliggende gebieden, werd het gebied echter te droog en kregen sommige soorten het moeilijk. Daarom namen we maatregelen om het water dat in de winter valt, in de zomer vast te houden. Tien verouderde stuwen vervingen we door betere exemplaren. Dat werkt goed. Er lekt geen water meer weg en bovendien kunnen we met de nieuwe kandelstuwen de waterstand makkelijker per deelbied instellen. Zo behouden we dit unieke landschap met natte en minder natte gedeeltes voor weidevogels, oranjepijpjes, dotterbloemen, orchideeën, pinksterbloemen en koekoeksbloemen.

Uitbreiding landgoed Hoevelaken

Landgoed Hoevelaken is voor veel mensen in de regio Amersfoort-Nijkerk een geliefde plek om te ontspannen. De recreatieve druk is echter zodanig toegenomen, dat we iets moeten doen om de bijzondere kenmerken van het landgoed te beschermen. We hebben samen met de gemeente Nijkerk een plan gemaakt, waarbij twintig hectare voormalige landbouwgrond aan het landgoed wordt toegevoegd. Dit gedeelte vormen we om tot klimaatbestendig bos met waterbuffers. We nemen ook andere maatregelen zoals de aanleg van paden, een hondenlosloopgebied en rustgebieden voor wild. Het doel is dat bezoekers ook in de toekomst kunnen blijven genieten van de natuur en de schoonheid van dit historische landgoed. We vroegen onze donateurs bij te dragen aan het toekomstbestendig maken van landgoed Hoevelaken. Dat was een groot succes. Doneren kan nog steeds via glk.nl/gift-landgoed-hoevelaken

Natuurherstel Verbrande Bos

We herstellen in het natuurgebied Verbrande Bos, onderdeel van landgoed Staverden, de situatie naar de tijd waarin water vrij spel had en tal van zeldzame soorten hier voorkwamen. In 2025 hebben we hierin een belangrijke stap gezet, door de sloten te dempen. Regenwater stroomt niet meer snel weg, maar waaiert rustig uit over het maaiveld. Met het water komen belangrijke mineralen mee. Het herstel van de waterhuishouding is erop gericht dat kwetsbare soorten als beenbreek, heidekartelblad, gevlekte orchis, welriekend nachtorchis, parnassia en klokjesgentiaan weer in grotere aantallen voorkomen. We monitoren of de maatregelen het gewenste effect hebben en of er bijvoorbeeld geen nieuwe geulen ontstaan waardoor het water te snel wegstroomt.

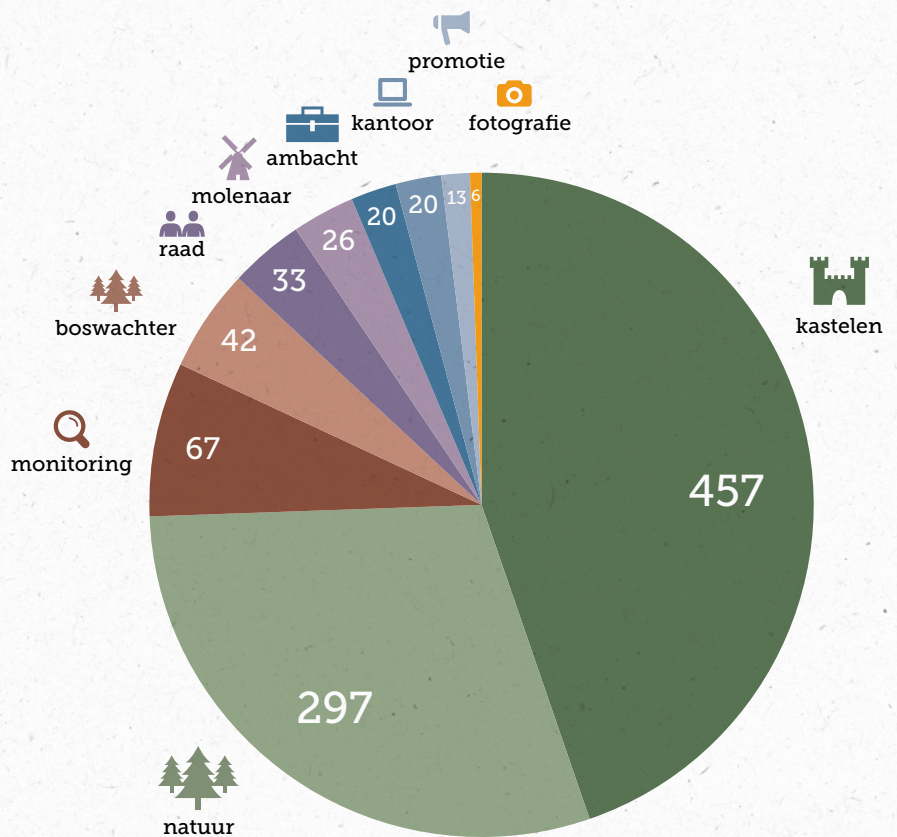

2025 in cijfers

menskracht

Verdeling
menskracht

Aantal vrijwilligers per werkgebied

Verduurzaming

We verduurzamen onze huizen en kastelen. We kijken bijvoorbeeld of we het glas kunnen vervangen door geïsoleerd monumentenglas of achterzetbeglazing.

gebieden

De 10 drukst bezochte landgoederen

1	Landgoed Schaffelaar	4.697.666
2	Zwaluwenburg	3.504.215
3	Waardenburg en Neerijnen	2.543.336
4	Mariendaal	2.456.562
5	Hoekelum en Syssett	2.358.192
6	Biljoen	2.305.698
7	Hoog Erf	2.251.329
8	Hagen	1.913.516
9	Rosendaal	1.788.475
10	Petrea	1.758.803

De bezoeken in het jaar 2025.

Bron: Visitor Data Monitor.

Grote gele kwikstaart

In 2025 zagen we de grote gele kwikstaart op Rosendaal. Hij eet er kleine beestjes die in en rond het water voorkomen.

bezit en beheer

720 gebouwen

- 567 historische gebouwen
- 50 boerderijen
- 37 landgoederen en buitenplaatsen
- 36 kastelen, landhuizen en kasteelruïnes
- 23 archeologische monumenten
- 5 molens
- 2 kerken

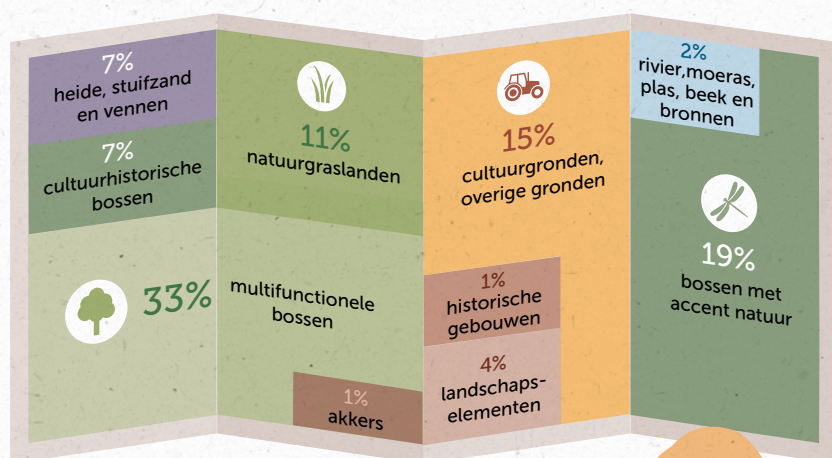

27.696 collectiestukken

- 16.551 interieurinrichting
- 3.561 boeken, manuscripten
- 3.239 schilderijen, afbeeldingen
- 2.955 gereedschap, uitrusting
- 1.104 kleding, accessoires
- 286 overig

(6.065 stukken zijn gedigitaliseerd)

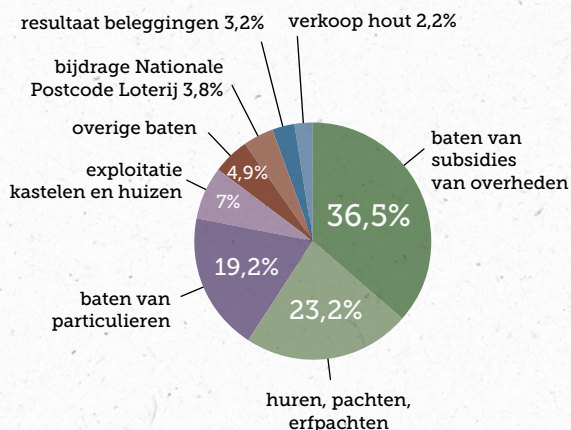
11.949 hectare

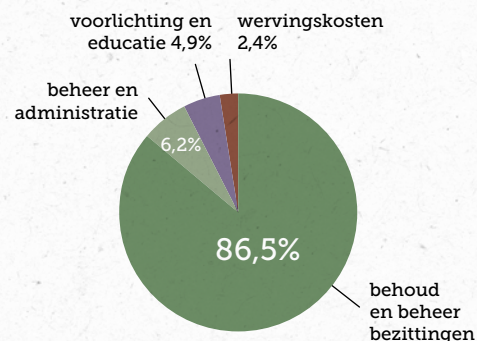
financiën

€ 27.583.150 inkomsten

€ 29.907.300 uitgaven

Recreatie

Het wordt steeds drukker in onze terreinen. Daarom gaan we zoneren, met toegangsvoorwaarden per gebied. Op die manier kan er veel én koesteren we de natuur.

draagvlak en beleving

304.225 bezoekers

47.644 donateurs

10.707 deelnemers excursies
en evenementen

155.023 volgers

49.864
Facebook

24.012
Instagram

657
YouTube

12.614
LinkedIn

62.589
abonnees
nieuwsbrieven

Bewustzijn

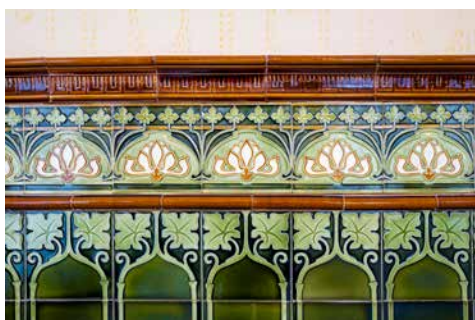
Tijdens, maar ook na het broedseizoen is voorzichtigheid geboden. Jonge dieren zijn kwetsbaar, hun moeders kunnen agressief gedrag vertonen. Bescherm de jonkies en jezelf!

Cultureel erfgoed

Interieur kasteel Staverden gerestaureerd

Als onderdeel van het masterplan om landgoed Staverden toekomstbestendig te maken, werd eind 2025 de interieurrestauratie van het kasteel afgerond. Qua stijl keerden we terug naar het begin van de twintigste eeuw, maar met een knipoog naar het heden en de toekomst. We verhoogden het comfort met duurzame materialen, installaties en ledverlichting. Het kasteel heeft functionele kantoorruimtes op de bovenverdieping. De mooi ingerichte benedenruimte wordt gebruikt voor ontvangsten en huwelijksvoltrekkingen. Door het installeren van een lift maakten we het kasteel beter toegankelijk.

Huis Verwolde beter toegankelijk

Met een aantal maatregelen maakten we huis Verwolde toegankelijker voor mensen met een fysieke beperking. Om een beeld te krijgen van behoeften en mogelijke oplossingen, werd advies ingewonnen bij de Zonnebloem. Medewerkers van GLK gingen ook zelf per rolstoel door het huis. Alle vertrekken zijn nu goed te bereiken, behalve de slaapkamers en de bibliotheek; daarvan is een film gemaakt. Ook buiten werden drempels weggenomen. Zo kreeg het zandpad naar de parkeerplekken een nieuwe toplaag en kwam er in de historische tuin een rolstoelvriendelijke picknicktafel.

Oliemolen Eerbeek gerestaureerd

De monumentale oliemolen in Eerbeek onderging een uitgebreide restauratie. Metsel- en voegwerk zijn hersteld, de brugconstructie is vernieuwd en het waterrad is vervangen. De bestrating werd opnieuw gelegd, de watergoot kreeg een nieuwe bedekking en houten keerwand. Na afronding van de werkzaamheden werd de oliemolen weer in gebruik gesteld tijdens Open Monumentendag. Die dag ontvingen vier opgeleide vrijwillig molenaars ook hun certificaat. In de molen wordt sinds 2007 weer olie geslagen uit lijnzaad. Sinds 2023 staat het olieslaan te boek als immaterieel erfgoed.

Interactie en samenwerking

Meer zicht op recreatie

GLK en bureau Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sloten een overeenkomst om drie jaar lang op 35 plekken de recreatieve ontwikkeling te volgen. Dat levert betrouwbare informatie op over aantallen bezoekers en (piek)tijden. Uit de eerste bevindingen blijkt dat het bezoek aan onze terreinen veel groter is dan we dachten. Voor de metingen wordt gebruik gemaakt van de Visitor Data Monitoring van het toeristenbureau. We willen meer zicht krijgen op recreatiedruk in kwetsbare gebieden, zodat we daarop kunnen sturen. Dat kan bijvoorbeeld leiden tot spreiding van recreanten of een beperktere toegang. Het uiteindelijke doel is: meer bewustzijn dat we samen natuur en landschap in goede conditie moeten houden.

Belangen natuur en erfgoed behartigd

Samen met andere Gelderse organisaties komen we op voor de belangen van natuur en erfgoed. Door de veranderende veiligheidssituatie zoekt Defensie ook in Gelderland meer ruimte. Afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst tussen Defensie en provincie. Met natuur- en milieuorganisaties vroegen we provincie Gelderland de beschermde status van oude bosgroeiplaatsen, kleiner dan 1 hectare, te handhaven. Samen met vijftien andere organisaties op de Veluwe ondertekenden we in oktober een intentieverklaring voor meer duisternis op de Veluwe.

Geef vlinders het leven!

In de zomer lanceerden we de campagne *Geef vlinders het leven!* De afgelopen dertig jaar is het aantal dagvlinders in Nederland met ruim de helft gedaald. Dat is rampzalig, want vlinders zijn cruciaal voor planten en vogels. We vroegen onze donateurs bij te dragen voor de aanleg van drie nieuwe vlindervriendelijke gebieden. Met de bijna € 100.000 die in 2025 werd opgehaald kunnen we grond aankopen, bloemenakkers inzaaien, houtwallen aanleggen en drinkwatervoorzieningen maken.

Doneren en schenken

Veel steun ontvangen

Deze fondsen en organisaties droegen in 2025 bij aan onze projecten voor de instandhouding van natuur en erfgoed: Ars Donandi (mevrouw A.Th. Vogler Fonds), Cultuurfonds (Regato Fonds en het Themafonds Erfgoedvrijwilligers, A. en M. Verhoeven Fonds, het Fonds Hoge-Duin Potje, het Robert Persman Fonds, het Röpcke-Wynia Fonds, het Jacob van Zijverden Fonds, het K.N. Fonds, Familie Wessel Jansen Fonds en het Carolijn Jongsma Fonds), Dinamo Fonds, Gemeente Lochem, Ladies' Circle Epe, de Postcode Loterij, Provincie Gelderland, Regionaal Stimuleringsfonds, Stichting De Versterking, Stichting Dioraphte, Stichting Dierenrampenfonds, Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven, Stichting Fonds Lucas, Stichting Haagvalken, Stichting Stukje Natuur en Stichting Tuurlijk.

Samenwerking

Samen met 19 Landschapsorganisaties werken we aan het beschermen en behouden van natuur, landschap en cultuurhistorisch erfgoed in Nederland.

www.landschappen.nl/impact

Colofon

Coördinatie: Ine Haanappel

Tekst: René Bremer

Ontwerp en illustraties: Simons en Boom

Fotografie: Ton Rothengatter, Gerard Burgers, Ronald Oost, Rob van 't Zelfde, Hans van den Broek, Ingrid Kresse.

Drukwerk: MailTraffic

